

Tuoksukäppyräsammal

Doftklotmossa
Mannia fragrans

Uhanalaisuusluokka (IUCN): äärimmäisen uhanalainen (CR)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Tuoksukäppyräsammal on pienikokoinen kallioilla kasvava maksasammal. Sen maanmyötäiset, haarovat sekovarret ovat noin 1–2 cm pitkät ja 3–4 mm leveät ja muodostavat pienialaisia ruusukkeita, tiiviitä kasvustolaikkuja tai suikertelevat muiden sammalten seassa. Kosteina versot ovat litteitä ja kuivina ne käpertyvät kouruisiksi, jolloin alapuolen tumman punaruskea suomupinta tulee näkyviin. Kuivien versojen kärjessä voi havaita vaaleakärkisten suomujen muodostaman karvatupsun. Sammalen voi tunnistaa myös seetripuuöljyä muistuttavan tuoksun perusteella.

Elinympäristö ja levinneisyys

Tuoksukäppyräsammal kasvaa paljaalla kalkkipitoisella maalla paahteisilla kasvupaikoilla. Kasvupaikat ovat usein etelään tai länteen suuntautuneiden emäksisten kallioiden raoissa tai kalkkikalliokeidoilla. Osa kasvupaikoista on järvien tai jokien paahteisia rantakallioita. Tuoksukäppyräsammal on riippuvainen kausittaisen kuivumisen, kulumisen tai laidunnuksen muodostamista pienialaisista ravinteisista maapaljas-tumista. Sammalta kasvaa vain muutamalla paikalla kalkkialueilla, lähinnä Etelä-Suomessa.

Nykytila ja uhkatekijät

Tuoksukäppyräsammal on harvinaistunut umpeenkasvun ja puuston varjostuksen lisääntyneitä kasvupaikoilla. Laidunnuksen loppuminen sekä ilmaperäinen typpilaskeuma ovat nopeuttaneet sopivien elinympäristöjen häviämistä. Tuoksukäppyräsammalta uhkaa myös rakentaminen. Kolmannes sammalen tunnetuista nykyesiintymistä on suojelun ulkopuolella.

Hoitosuositukset

Erityisesti suojeltavan tuoksukäppyräsammalen on erityisesti suojeltava laji, jonka kasvupaikkojen luonnonhoito on suunniteltava huolellisesti. Paahteisilla paikoilla viihtyvän tuoksukäppyräsammalen kasvupaikkoja voidaan hoitaa poistamalla varjostavaa puustoa ja raivaamalla katajikkoo. Sammal hyötyy myös niitosta ja laidunnuksesta. Kasvupaikoilla ei ajeta eikä varastoida puutavaraa. Lisäksi hakkuu- ja niitto-tähteet kuljetetaan pois kasvupaikalta. Erityisesti suojeltavan lajin esiintymärajauksen lisäksi kasvupaikkoja voidaan turvata metsälain ja METSO-ohjelman keinoin. Jotkut kasvupaikat ovat metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (vähätuottoiset kalliot, jyrkänteet), joiden ominaispiirteitä ei saa muuttaa. Monet kasvupaikoista ovat METSO-ohjelmaan soivia kohteita (kalkkikalliot, ravinteiset jyrkänteet).

Lähteet

Syrjänen, K. 2009. *Mannia fragrans* – erittäin uhanalainen. Teoksessa: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). 2009. Suomen uhanalaiset sammalet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. S. 155–156. Verkkojulkaisuna: <http://hdl.handle.net/10138/38824>

Kuva: Jouko Rikkinen